

DE NEDERLANDSE CLAUSILIIDAE

F. E. LOOSJES.

Determinatie-tabel.

In De Levende Natuur van Mei van dit jaar, gaf ik een afbeelding van de plooien in de laatste winding van een Clausilia-schelp (bl. 86). Deze afbeelding met onderschrift raadplege men zo nodig bij het gebruiken van de onderstaande tabel. De tabel is opgesteld, rekening houdende met normale exemplaren. Bij het determineren moet men daarom liever niet uitgaan van één exemplaar, doch zo mogelijk een aantal exemplaren van dezelfde vindplaats in het onderzoek betrekken. Dat wil overigens niet zeggen, dat niet twee soorten op één vindplaats naast elkaar kunnen voorkomen, wat wel degelijk het geval kan zijn, bv. *bidentata* en *lineolata*; *bidentata* en *laminata*; *parvula* en *lineolata*; *dubia* en *perversa*.

De Nederlandse Clausiliidae worden van alle andere in ons land voorkomende land-slakken gescheiden doordat de schelp lang-gerekt spoel- of kegelvormig is en daaren-boven linksgewonden. Linksgewonden wil zeggen gewonden in een richting tegen-gesteld aan die van de wijzers van de klok, of anders gezegd, als men de schelp met de embryonale (top-)windingen omhoog houdt en de mondopening naar zich toe, ligt de mondopening aan de linkerkant. Verder is de schelp, zoals reeds vermeld werd, in het bezit van een aantal plooien in de laatste winding, uitstekende in de ruimte binnen in de schelp. Enkele verwante groepen hebben ook dergelijke plooien, doch volgens een geheel ander patroon gerangschikt (familie Pupillidae).

1. een clausilium ontbreekt, evenals de

meeste plooien, alleen de lamella superior is aanwezig, schelp meer kegeldan spoelvormig

Balea perversa (L.) (fig. 1a).

- een clausilium en vele plooien zijn aanwezig, schelp spoelvormig 2.
- 2. lamelle superior en lamella spiralis gescheiden 3.
- lamella superior en lamella spiralis verbonden (*Clausilia*) 4.
- 3. clausilium aan de top ingesneden en daardoor duidelijk gelobd, schelp glad *Cochlodina laminata* (Mont.) (fig. 1h).
- clausilium niet gelobd, schelp duidelijk gestreept
Laciniaria biplicata (Mont.) (fig. 1g).
- 4. mondopening onderaan rond; lamella inferior draait meer of minder spiraalsgewijs naar binnen in de schelp en steekt daardoor bij vooraanzicht van de mondopening als een brede plaat in het lumen van de mond uit tot bijna onder de lamella superior (*Clausilia*, subgenus *Iphigena*) 5.
- mondopening onderaan hoekig; lamella inferior laag, loopt vrij steil in de schelp omhoog en steekt daardoor bij vooraanzicht van de mondopening weinig in het lumen van de mond uit (*Clausilia*, subgenus *Clausilia*) 6.
- 5. schelp zeer buikig, op de laatste winding loopt aan de achterzijde (op de nek) een kam, die de mondrand bereikt

Clausilia rolphi Gray (fig. 1e).

- schelp niet opvallend buikig, op de laatste winding loopt aan de achterzijde (op de nek) een kam, die de mondrand niet bereikt doordat er een duidelijke opzwellig van de nek, evenwijdig aan de mondrand, aanwezig is...

Clausilia lineolata Held (fig. 1f).

lijk geruit; onder het uitwendige einde van de lamella inferior is een knobbel-tje aanwezig

Clausilia dubia Drap. (fig. 1d).

- clausilium zonder een uitspringende hoek aan de palatale zijde, onderste

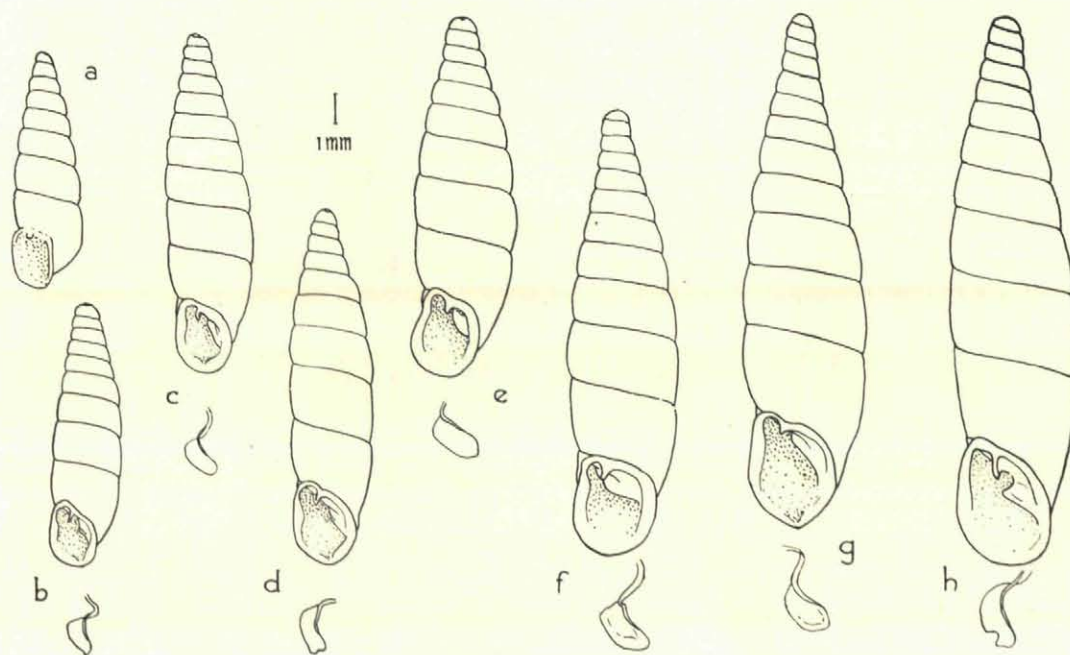

Fig. 1. a. *Balea perversa* (L.)
b. *Clausilia parvula* Stud.
c. *Clausilia bidentata* (Ström)
d. *Clausilia dubia* Drap.

e. *Clausilia rolphi* Gray
f. *Clausilia lineolata* Held
g. *Laciniaria biplicata* (Mont.)
h. *Cochlodina laminata* (Mont.)

6. clausilium duidelijk met spitse top (meestal reeds goed te zien via de mondopening), schelp glad

Clausilia parvula Stud. (fig. 1b).

- clausilium-top rond, schelp duidelijk gestreept of geribd

7.

7. clausilium met aan de palatale buitenzijde van de top een uitspringende hoek, onderste windingen door het voorkomen van streepjes tussen de dwarse streping meer of minder duidelijke

windingen practisch alleen gestreept; de lamella inferior eindigt in een driehoekig veld of is gevorkt, doch niet met een knobbeltje er onder tegen aan.....

Clausilia bidentata (Ström) (fig. 1c).

Als fossiel uit pliocene of pleistocene afzettingen zijn uit ons land bekend de volgende reeds genoemde, thans nog levende soorten: *B. perversa*, *C. laminata*, *L. biplicata*, *C. dubia* en *C. bidentata* en daarnaast de soorten *Clausilia* (*Iphigena*) *pli-*

catula Drap. en mogelijk *Clausilia* (*Clausilia*) *pumila* (Pfr.). Volgens bovenstaande tabel determinerende komt men voor *plicatula* op *lineolata* uit en voor *pumila* vermoedelijk op *bidentata*.

Verschillen tussen *lineolata* en *plicatula* bestaan o.a. in de afmetingen (*lineolata* is groter en breder) en in de streping (*lineolata* telt meer strepen per winding). Verschillen tussen *pumila* en *bidentata* zijn: *pumila* is over het algemeen groter en breder en heeft minder ribben per winding dan *bidentata*.

Verspreiding in Nederland

De soorten *laminata*, *lineolata*, *rolphi* en *parvula* worden alleen in Zuid-Limburg gevonden. Van Regteren Altena en Jansen (1932) constateerden dat *lineolata* vooral in het Geuldal, *rolphi* daarentegen vooral in het Maasdal voorkomt. Behalve *dubia* zijn ook de andere soorten in Zuid-Limburg gevonden.

Laciniaria biplicata wordt voornamelijk gevonden langs de Rijn en zijn vertakkingen, op dijkglouingen in Noordholland, op Zuid-Beveland en bij Maastricht (Van Regteren Altena, 1949). Deze soort komt niet in de duinen voor.

Balea perversa wordt in hoofdzaak gevonden langs de grote rivieren, in de duinbosjes en in Utrecht en het Gooi.

Clausilia dubia is in zijn verspreiding ge-

bonden aan de Rijndelta, Rijn, Lek, Waal, IJssel en in hoofdzaak beperkt tot de uiterwaarden (Van Regteren Altena, 1949, Kuiper, 1951, Loosjes, 1951).

Clausilia bidentata is voornamelijk bekend van de zuidrand van de Veluwe, van de Noordhollandse binnenduinosjes, van de Maasoevers in Limburg en van Zuid-Limburg (Van Regteren Altena, 1949).

Biotoop

Wat betreft het biotoop, waarin de soorten voorkomen, zij vermeld, dat *rolphi* een typische bodembewoner is; *lineolata*, *bidentata* en *laminata* vindt men op de grond tussen dor blad en op takken, doch *lineolata* komt ook op verticale rotsen voor en de laatste twee kruipen vaak tegen boomstammen omhoog tot enige meters boven de grond.

Clausilia bidentata vindt men ook nogal eens tegen oude, vervallen muren.

Clausilia parvula bewoont in ons land in hoofdzaak kalkrotsen.

Laciniaria biplicata vinden wij veelal op kunstmatige rotsen van ruïnes en dijkellingen.

Balea perversa en *Clausilia dubia* zijn, in ons land althans, tot bomen beperkt, vooral op wilgen en populieren, de eerste ook wel op iepen en linden.

Nadere gegevens kan men o.a. vinden in de hieronder genoemde literatuur:

Altena, C. O., van Regteren Jutting, Tera van Benthem Kuiper, J. G. J.

Slakkenkaartjes. „In het voetspoor van Thijssse”, p. 265 (1949).

Mollusca (I). Fauna van Nederland VII, p. 295 (1933).

Verspreidingsschets van het landslakje *Clausilia dubia* Drap. De Levende Natuur 53, p. 234 (1950).

Loosjes, F. E.

De verspreiding van *Clausilia dubia* Drap. in Nederland. De Levende Natuur 54, p. 173 (1951).

